

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko direkcija

Nr. 72 2010 m. Gruodis

Šioje pirkioje – visa Lietuva

Prieš penkiolika metų kino režisieriai Raimondas Vabalas ir Saulius Beržinis filmavo Kazimieraičio slėptuvę prie Skroblaus, žmonių figūras Maždžieraus šaltinio raguvoje, klausėsi Darželių kaimo gyventojų Jono Krušo pasakojimų apie Lietuvos partizanus. Kapiniškiuose mūsų svečiai paviešėjo tremtinių Genutės ir Vlodo Česnulevičių pirkioje, ir visai netikėtai Raimondas Vabalas ištara tuos žodžius: šioje pirkioje – visa Lietuvos istorija!

Tokia mintis nėra didelis atradimas. Seniai žinoma, kad valstybę labiausiai gina paprastas žmogus. Ne armija, ne pinigai, ne diplomatai. Ir labai dažnai lemtingu valstybės bei tautos momentu kaimo žmogus iškyla kaip svarbiausias gynėjas ir skaudžiausios atminties saugotojas. Kartais tas gynėjas ir saugotojas labai pavargsta ir atrodo, kad jam niekas daugiau nerūpi, svarbu tikrai pačiam kaip

Puvočių dainininkės Lietuvos paminėjimo tūkstantmečio šventėje Vilniuje dainavo kartu su Marcinkonių ir Žiūrų dainininkėmis, o Stasė Bogušienė ta proga dar išsiuvinėjo ir šį svarbų paveikslą.

nors išlikti. Betgi tas žmogaus išlikimas ir yra svarbiausia tautos išlikimo garantija. Kokie skaudūs, kokie asmeniškai yra Dalios Grinkevičiūtės prisiminimai apie tremtį prie Laptevų jūros, o juk tai – tautos istorija. Sunku tada buvo ir tiems, kurie tremties išvengė. Štai ką kalbėjo Marė Kvaraciejūtė – Česnulevičienė iš Mančiagirės: „Vincus tad su Miškinio Jonu – Irzoku ajo miško

pjauc. Jis tad sirgo, nežnojau, ką jis serga, su dviračiu, važiuoja net in Pauosupį. Su pielu pjovė, su kirviais kapojo. Jau kap paraina iš miško, su dviračiu parsistumia, sako, tu in mani jau nekalbėk. Ir jis jau nei valgo, nei nieko, ale virto ir guli“. 2007 – aisiais metais užrašė istorikė Virginija Pugačiauskienė. O visai neseniai ir skaudžias, ir linksmas savo šeimos istorijas porino mums Stasė Bogušienė iš Puvočių. Ir galėtume pasakyti taip pat, kaip anuomet Kapiniškiuose prasitarė mūsų svečias: visa Lietuvos istorija – šioje šviesioje Stasės Dvareckaitės – Bogušienės pirkioje...

Stasė Bogušienė šias gerves virš lovos išsiuvinėjo pasižiūrėjusi į ornitologo Eugenijaus Drobilio knygą „Gervė“. Puvočių kaimas, 2009 m.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotr.

Su mažu teptukėliu daryta

Išduosime vieną Mardasavo kaimo paslaptį: Leonardas Gutauskas neturi kiemsargio, galima tykiai preiti prie jo pirkios durų ir išgirsti, kaip ten, viduje, kažkas dainuoja. Daina paprasta, gal kiek ilgesinga, apie raudoną saulelę ir cykų vakarą... Ilgai klausytis nepatogu, todėl reikia smarkokai belstis. (Šio mažo juodo namelio šeimininkas yra ne tiktai dailininkas, ne tiktai rašytojas, bet ir meistras – jo durys tvirtos). Atveria tas nekiauras duris pats Leonardas Gutauskas ir kviečia vidun.

Leonardas Gutauskas Henrikui Gudavičiui rodo naująją savo knygą. Mardasavo kaimas, 2009 m.

– O kas čia ką tik dainavo?
– Kur?
– Čia, pirkioje.
– Ne! Gal tavo ausy koks kukutys inlindis?
– Vajė, gi ant stalo kukutys su didžiausia karūna!
– Vaikam knygelė bus, pavadinau „Avilys – bičių bažnyčia“. Čia su tokiu mažu teptukėliu daryta... taigi sukomponuot reikia, kad būt įdomu, šimtas trisdešimt vaikiškų eilėraščių ir penkiasdešimt iliustracijų. Aš paišau paprastai, man pikta, kad iš visų gyvuliukų dabar padarytos karikatūros, antys – su dantim, su sijonais, kraiposi išsidažiusios – siaubas... tai čia mano paprasti gyvuliukai... Medšarkės serbentų krūme, žiūrėkit, o čia tulžys pagavo ir laiko snape žuvį, skersai laiko, o kaip kitaip, paskui apsuka ir praryja, o kaip lydeka – irgi taip... Čia kaliausė tikra, ne plastikinė, čia pavadinau „Katino rūpesčiai“.

– Kodėl rūpesčiai?

– O tai kaip? Žiūrėk: kumpis, dalgis, nekočia ir pelė, ir kuparis, katinas eina kartimi aukštai virš tų turtų – turi rūpesčių... Viską smulkiai darau, Dieve,

čiagi ne tas pats, kas kampuotą plikagalvį plėšikėlį nutepliot. Bet aš turiu laiko, yra to laiko, tik nereikia su kompanijom blūdyt po kavines.

– Ar čia velnias pučia ragą?

– Čia kipšas pučia avino ragą, o vaikas – dūdelę, eilėraštis vadinasi „Kipšo ir vaiko dialogas“. O čia – žvirblių seimelis, vyksta gi žemės reforma, tai dėl arų žvirbliai ir ginčijas. Čia – zuikis ir lietus, o kur čia... a, zuikis daržininkas Grūdoj plauna morką. Dieve, čia viskas paprasta, bet man įdomu. Tiktai kas išleis, viskas jau padaryta... Aš dabar dar noriu eilių knygą išleisti, aštuoni šimtai puslapių mašinėle rašyta, aš kompiuterio neturiu, tai kaip mane bara leidykloj už tokius rankraščius. Bet noriu išleisti dar eilių knygą, ir jau daugiau neleisiu, viskas.

– Sakot, bara, o už romaną „Daiktai“ Jums neseniai buvo paskirta Liudo Dovydeno premija. Ta Jūsų naujausia knyga tikrai labai paprasta, patys paprasčiausi daiktai apie save pasakoja, bet – romanas...

– Brangieji, jau fantazijų gana, jau visi tiek prifantazavo, dabar aš apie paprastus daiktus... Paprasti ir tylūs daiktai.

– Ir vis tiek visos jūsų knygos labai skirtingos. Gal labiausiai išsiskiria „Šešėliai“. Juozas Aputis yra sakęs, kad vien už šį nestorą romaną galima buvo skirti Nacionalinę premiją. Bet buvo ir kitos jūsų knygos, kurias tada taip įvertino.

– Rašytojas visą gyvenimą rašo vieną, tą pačią knygą...

– Linkime Jums sveikatos, rašant vis tą pačią knygą ir žvelgiant pro langą į tą patį Merkio slėnį.

Kalbėjosi
**Henrikas
GUDAVIČIUS
ir Algimantas
ČERNIAUSKAS**

*Brolių ČERNIAUSKŲ
nuotraukos*

Dievas žino, kada šis dideliuose popieriaus lakštuose atgyjantis „Bičių avilio“ pasaulis, išsiskleis mūsų vaikų rankose, pasakodamas apie pilną paslaptį, į užmarštį nueinantį gyvąjį pasaulį, 2009 m.

Partizanai Musteikos miškuose

(Tęsinys. Pradžia Nr. 70)

Prieš išeidamas į miškus, Tadas Baublys buvo jo pavaduotojas. Kartą jis, surinkęs kokius mokesčius ir pareikalavus Merkiui, Perlojos partizanų būrio vadui Adolfui Baubliui, atidavė pinigų partizanams ir pats išėjo pas partizanus. Ištikima žmona Marytė Jovaišytė išėjo kartu. Taip ir liko jiedu kartu amžinai giriose. Kabelių Balaitės vienkiemyje gyvenantis Vytautas Valentukevičius pasakoja, kad matė juos Marcinkonių stribynėje, ir ten jie buvo kartu, žmona gulėjo vyrui ant rankos. Niekas dabar nebežino jų kapo vietos. Varėnoje gyvenanti Tado Baublio sesuo Aldona Baublytė – Saikevičienė prisimena, kad anksčiau sutiko traukinyje musteikiškį, kuris žinojo jų kapavietę. Tada pabijoję ieškoti, o vėliau nebeliko kas prisiminti.

Rūpi dabar tai ir partizanų sūnui Jonui Baubliui. Po ilgų klajonių Šklėrių kaimą jis prisiminė kaip gimtąjį ir sugrįžo čia gyventi. Ir dabar gyvena atokiame namelyje miško apsuptyje. Nedidelėje Jono troboje tvarkinga. Ypač į akis krinta sutvarkyta krosnis. Ir ne atsitiktinai. Jonas Baublys moka daryti krosnis, jas lipdo aplinkinių kaimų žmonėms. Sako, kad pats geriausias čia molis krosnimis yra Kapiniškėse. Važiuoja jis ir į Marcinkonis, ir į kitus kaimus. Važiuoja su dviračiu, vakare jau būna mamuose. Reikia pargrįžti, nes laukia nedidelis ūkis – ožkelė, keletas vištų, aplinkui laksto katinai: vienas pusiau laukinis – kai išeina keletui mėnesių į miškus, tai sugrįžta tik žiemoti.

Dar vieną didelę partizanų netektį prisimena aplinkinių kaimų žmonės. Vaidilučio – Adolfo Valentukevičiaus partizanų būrys miškuose už Dzidzios balos sėkmingai atakavo stribų saugomą siauruką traukinėlį. Įsibėgėjęs garvežėlis posūkyje nusivertė nuo išardytų bėgių su savimi nusinešdamas ir apsauginius. Partizanai turėjo nemažą laimikį, tačiau sėkmė apakino. Atėję į Margionių kaimą jie pasielgė neapdairiai ir daugelis ten paklojo savo galvas. Merkinėje gyvenantis margioniškis Petras Garbus ir dabar negali ramiai prisiminti to meto įvykių, jo akyse tada krito partizanai. Margionių kaimo žmonė savo partizanams sukūrė giesmę. Ją giedodavo ir aplinkinių kaimų žmonės – marcinkoniškis Juozas Vainalavičius dėl to gavo Vėjelio pravardę. Petras Garbus su ašaromis akyse prisimena šią giesmę apie partizanus:

*Narsūs partizanai, traukė jie iš mūsų
Ir jie negalvojo, kad priešai užpuls,
Nes Margionių kaime jie visi sustojo
Ir linksmi šnekėjos, kad visi gyvi.
Brangus jų Vėjalis tarė vyram savo:
– Neikime į kaimą, nes galime žūt.
Betgi Vaidilutis jam vis prieštaravo:
– Kas gali kliudyti tokią jėgą mūsų?
Naktį ir patraukė jie visi į kaimą,
Tikėjo suvalgyt jie pietus linsmai.
Bet neilgai teko jiems tenai vaišintis –
Driskiai bolševikai greit užpuolė juos.
Brangus jų Vėjalis pirma auka krito,
Paaukoj gyvybę gimtajam kaime.
Brangus tu, Vėjali, argi tu tikėjai,
Kad praliesi kraują gimtajam kaime?
Narsūs partizanai, Lietuvos gynėjai,
Praliejote kraują už laisvę tėvų.
Mes likę lietuviai, šaukiame pagelbos,
Linkime jums gera pas Dievą dangun.*

Pats skaudžiausias Musteikos kaimo žmonių prisiminimas – tai keturiolikos vyrų sušaudymas ir kaimo deginimas 1944 metų birželio 24 dieną. Tai padarė rusų partizanai, nes kaimas pasipriešino jų plėšikavimui. Dar vienas skaudus prisiminimas – tai žydų sušaudymas netoli kaimo. Yra vieta, taip vadinama „Žydų barakai“. Ten dar yra buvusių žeminių žymės, jose slapstėsi iš Marcinkonių geto pabėgę žydai. Šalia yra ir bendra kapavietė. O netoli Didžios balos yra kryželis Jokūbui Gaidžiui, kuris vokiečių okupacijos metu buvo Musteikos kaimo seniūnas. Jį taip pat nukankino rusų partizanai, kaltindami žydų išdavyste. Abu šie įvykiai tiesiogiai palietė Musteikos kaimo gyvenimą, jie sukėlė vidinius kaimo prieštaravimus. Šiuos įvykius žmonės geriau prisimena, juos mena kaskart atnaujinami kryžiai. O štai partizaninis judėjimas nesukėlė priešiško tarp kaimo žmonių, gal todėl jis ir užsimiršta lengviau. Tačiau jis vyko su šviesia viltimi į laisvą ateitį. Tada partizanai tikėjo, kad nė viena jų auka neliks užmiršta. Todėl eiti partizanų takais turime ir dabar, juose atgimsta šviesios viltys.

Romas NORKŪNAS, Musteika, 2008 m.

Hą sako mokslininkai

Moliuskai – labai didelė gyvūnų grupė, kurią gausumu lenkia tik nariuotakojai. Tai apie 140 000 jūrinių, gėlavandenių ir sausumos bestuburių gyvūnų rūšių. Lietuvoje šiuo metu yra apie 150 rūšių moliuskų, iš jų 78 sausumos moliuskų rūšys (Gurskas, 1997). Moliuskai atlieka svarbų vaidmenį įvairiose ekosistemose. Jie yra organinių medžiagų

skaidytojai, maistas kitiems gyvūnams, parazitinių kirmėlių tarpiniai šeimininkai, perneša ligų sukėlėjus, platina augalų sporas ir pirmuonis. Kai kurie moliuskai yra valgomi. Šią savitą gyvūnų grupę 2008 m. Parke tyrinėjo Kauno marių regioninio parko ekologas Giedrius Vaivilavičius.

Dzūkijos nacionalinio parko moliuskai

Dzūkijos nacionalinio parko teritorijoje iki šiol moliuskai išsamiau nebuvo tyrinėjami. Vieninteliai duomenys apie šio krašto moliuskus buvo skelbti 1914 metais W. A. Lindholm'o. Mokslininkas surinko ir paskelbė sąrašą 49 moliuskų rūšių, rinktų Druskininkų apylinkėse, keli moliuskai iš šių kraštų yra ir profesorius Pranciškaus Šivickio surinktoje kolekcijoje, Pavienių registruotų moliuskų radimviečių pateikia A. Gurskas 1997 m. knygelėje „Lietuvos sausumos sraigės“.

2001–2003 m. G. Vaivilavičius, kaupdamas mokslinę medžiagą savo bakalauro ir magistro darbams, Parko teritorijoje rado 12 moliuskų rūšių iš kurių 2 rūšys buvo naujos Lietuvos faunai – *Chondrula tridens* (sausumos) ir *Pisidium tenuilinaetum* (vandens).

Suktenė. Paslaptingosios ir sunkiai pastebimos suktenės dažniausiai yra tik keliolikos milimetrų ilgio.
Mindaugo LAPELĖS nuotrauka

Giedrius Vaivilavičius su pirmaisiais 2009 m. birželiniais baravykais.
Nuotr. iš autoriaus albumo

Parko teritorija yra labai įvairi ekosistemų atžvilgiu. Tarp pušynų yra įsiterpusių pelkių, ežerų, stepinių pievų, plačialapių miškų ir kt. Moliuskų buvo ieškoma miško paklotėje, ant medžių kamienų, po nuvirtusiais medžiais ir atšokusia žieve, pūvančioje žolėje, ežeruose, upėse, kūdrose ir balose. Labai maži moliuskai (0,5 – 3 mm) buvo renkami miško paklotėje pūvančioje žolėje, sijoiant įvairaus smulkumo sietais, sudėtais vienas ant kito. Vandens moliuskai buvo renkami rankomis arba sietu plaunant dumblą ar smėlį, semiant dumblą specialiu gremžtuku. Sausumos moliuskus geriausia rinkti po lietaus, arba anksti ryte, kol rasa dar nenudžiūvusi, kai jie išlenda į paviršių, lipa medžių kamienais ar akmenimis.

Renkant moliuskus įvairiose Parko vietose buvo rastos 98 šios faunos rūšys. Iš jų – 54 sausumos moliuskai ir 44 vandens, iš kurių 18 dvigeldžių moliuskų. Vandens moliuskų daugiausiai surasta Lynažeryje, Lyno ežere ir Straujos – Nemuno santakoje

(po 10 rūšių) bei Stangės upelyje (9) ir Subartonių ažuolino balose (8). Sausumos moliuskų gausiausiai buvo aptikta Uciekos miške (23 rūšys), Straujos slėnyje aukščiau Zakavolių k. (17), Merkio slėnio pievose ir pamiškėse ties Merkinė (16), Mikalauciškės ežero šlaituose. Apibendrinus literatūroje pateiktus duomenis ir 2008 metų tyrimus, galima teigti, kad Dzūkijos nacionaliniame parke aptiktos 105 moliuskų rūšys.

Atlikus tyrimus rastos 3 moliuskų rūšys, įtrauktos į Lietuvos Raudonąją knygą. Mažoji suktenė (*Vertigo angustior*) Parke sutinkama 13 radviečių. Gyvena pašlapusiose pievose (kalvų daubose, šaltiniuose, apypelkių ir apyežerių šlapiose pievose) su vešlia žoline augalija. Dažniausiai randama kupstinės šluotsmilgės kupstuose. Keturdantė suktenė (*Vertigo geyeri*) Parke rasta 4 vietose, o Lietuvoje iki šiol buvo žinomos tik 2 radvietės. Gyvena žemapelkėse, kurios susidaro tarpukalvių daubose, prie užpelkėjusių ežerų. Aptinkamas samanose ir ant augalų liekanų, kur labai drėgna. Ovalioji geldutė (*Unio crassus*) Lietuvoje paplitusi mažiau su kultūrintose vietovėse, švariose šaltavandenėse

*Lėtosios sraigės puikiai šliaužioja augalų lapais ir stiebais.
Mindaugo LAPELĖS nuotrauka*

upėse su natūralia vaga. Parke ji aptikta tik 3 vietose Straujoje ir Merkyje. Taip pat rasta 14 moliuskų rūšių, kurios yra retos ir siūlomos saugoti, tačiau kol kas neturi apsaugos statuso.

Giedrius VAIVILAVIČIUS

Devyni amatai

Tradicinė amatų mokyklėlė Merkinėje

Jau devinti metai šurmuliuoja, dainuoja, mokosi amatų vaikai Tradicinėje liaudies meno mokyklėlėje Merkinėje.

Jau buvo mokoma verbų rišimo, žvakių liejimo, kalėdinių žvaigždžių ir žaisliukų darymo, karbių pynimo, šiaudinių sodų rišimo, užuolaidėlių iš popieriaus karpymo, šiaudinių ir augalinių paveikslų komponavimo, vitražų darymo ir net kašikų pynimo.

Amatų mokyklėlėse stovyklauotojai ne tik mokosi amato, bet ir dainuoja dzūkiškas dainas, prisimena šio krašto papročius ir tradicijas, keliauja po Parko lankytinas vietas. Šiais metais šlapiu ir sausu būdu velti vilną vaikus mokė Diana Lukošūnaitė, o verbų rišimo bei puokščių iš sausų gėlių komponavimo meno – Laima Saviščevienė, Tradicinės mokyklėlės iniciatorė.

Dėl remonto darbų Dzūkijos nacionalinio parko Merkinės lankytojų centre amatų mokyklėlė

persikėlė po Merkinės laisvalaikio centro stogu, kur mus mielai globojo meno vadovė Laimutė Jakštienė, o atliktus darbelius eksponavome Merkinės kraštotyros muziejuje, kur mus svetingai sutiko muziejaus direktorė Aldona Raugaitytė.

Dzūkijos nacionalinio parko specialistė informacijai **Laima SAVIŠČEVIENĖ**

Švenčiant Merkinės jubiliejų „Amatų mokyklėlė“ savo darbeliais džiugino gausius šventės dalyvius. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

„Man apie istoriją – kaip Ignotui apie vilkus...”

Pasakoja **Ona STRAVINSKAITĖ**
– **ZDANČIUVIENĖ**,
gim. 1932 m. Ricieliuose, gyvena
Ricielių vnk.

*Ona Stravinskaitė – Zdančiuviene, Ricielių vienkienje, 2009 m.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka*

Kadaise ca buvo svirnas po tuo paciu stogu, ir pirkia, ir svirnas, nu klėtis, buvo padlagas, viskas buvo. Nu padarė kambarį, ca keturi aruodai buvo, tai jis tuos du aruodu jau išmetė, ca dzūkiškai mes vadinom – kuparis kaip kadaise, kaip jau sako, kaip ajo marciosa, nu marci kaip ajo už vyro, jau daug audeklų pridėta, jau sako, koki keturi vyrai neša šitų kuparį, ty mažum ir akmuo kokis būna įvarvolytas... Senas senas jau jis buvo tokis negražus, jį nubrūžino sūnus. Mano sūnai geri, neapsiniauky, jie ca viską daro. Žinokit, šitai trobai tai šimtas metų bus, kadaise ji buvo an sodziaus, aš tai neatsimenu, jų atkėlė ca... aš labai dzūkiškai šneku, aš savo kalbos netampau, man labai negražu, kaip tampo savo gimtų kalbų, man negražu, vienų žodį tep pasakysi, kitų žodį tep – man negražu, kaip mano tėvai šnekėjo, tep ir aš šneku. Dzvidzešim šeštais metais, sakė, jų perkėlė, kaip ajo žmonės vienkiemiuosa, nu šimtas garantuotai tai bus... Kai kas nori šnekėc švariai lietuviškai, bet neišaina, nu tai kam man toj gimta kalba tampyc, nu kam ji man tampyc?...

Stogas buvo šaudzinis, bet jau nelabai, nes mano šeima buvo vežta, aš pati šiton pasvirnėn

paskavojau, o tėvų areštavo keturiasdešim septintais ir kadu kalinių šeimas vežė, nu mus išvežė, tai aš vyriausia iš keturių, tai aš buvau namie, paskavojau, o antra sesuo, tai ji buvo nuvežta mokyklon, o mamų su dviem mažiausiais išvežė, nu tai ka, mes jau ca likom, o aš penkiasdešim aštuntais apsižaninau, žinokit, jau tas šaudzinis stogas buvo apiplyšis, jau varvėjo, kaip jau vyrų turėjau, tai pjovė tas kulbes tokias ir vežė, ty žmogus turėjo Degėsiuose – skiedras pjovė, tai pjovė tas kulbes ir dengė skiedrom, paskui tos skiedros sutrūkinėjo, nu tai možnėjo šiferiu, ką aš žinau, amžinatilsį vyras sako – kraklos prastos, neatlaikis, tai ruberoidu, nu jau visai senoviškai, nu kiek metų kaip dengėm, nu kokie aštuoni devyni metai, sena, viskas sena, dvidešim šeštais atkelta, o buvo sodziun toj troba...

Parajau iš tų repeticijų, dabar virsiu, bruknes rinko vaikai Skuistan, netoli Avirio, pasbrukniavo, išnoky, išnoky... kažko Žaliamišky mes nigdi nevuogaunam, kaip buvo vaikai nedzideli, tai važiam autobusu Drapalių miškuosa, nu tai autobusu nuvažuojam, prie kelio vogaunam, vogaunam, už Cimoniūnų, sakydavo, Drapalių miškai, nu prisivogaunam ir grįžtam vėl autobusu. Bruknėm vyrt reikia geriausia kriaušės, tai ca toj mūs ansamblio vadovė Julė turi kriausių, Čiurlionienė, tai paskambinau – nuvažau sūnus, parvežė kriausių, dabar virsiu...

Ca, tam pušinėly ne vien mūs žamė, ir tų Amšiejų, ca kur komisaras dabar

*Kunigas Kazimieras Sederevičius Liškiavos šventoriuje,
jam iš kairės – Šimkonytė, būsimoji istoriko Emilio Šneiderio žmona,
iš dešinės – Teofilė Pradzevičiūtė – Stravinskienė.*

(Nuotrauką išsaugojo Ona Stravinskaitė – Zdančiuviene iš Ricielių vienkienio)

nupirkis, Amšėjienė gyveno, o už Koštano Ravo buvo Aurylos tėviškė,... aha, profesoriaus, Vinco Aurylos, jų sodyba buvo visai netoli nuo kelio, arcau kap mūsų, vienas medis da ty likis, vienas sūnus parvažavis sodino slyvukių, kolūkis karves ganė, ar jos liko, ar ne?... Labai jis geras žmogus, Auryla, kai jo mama mirė, buvo atvažavis, jie labai ilgaamžiai, jo mama nesirgo nigdi, o kai mirė, tai jos dantai da buvo visi, tik nuplyšę. Jau man apie istoriją, tai kap Ignotui apie vilkus, mama mano amžinatilsi sakydavo, sako, tai jis nei valgys, nei gers, mano mama taip sakė... Toj knygelėj parašyta Liškiavos, tai jūs parašy, kad Stravinskas iš Ricielių

kurmiarausius lygina prie Bamblyno ir keikia tuos kurmiarausius, lygina ir keikia, pareina jis ir sako, buvo tokis žmogis, klausinėjo visko, ale sakau, aš tų žmogų žinau, jau aš jam sakau – Gudavičius iš Liškiavos... Ir dar liko atmintis tie brolio žodžiai, ką jis buvo sakis, aš Stravinskaitė, aha... Kap aš neprisiminsiu, čėso yra, tai jei kokios naujos knygos neturu, tai skaitau apie Liškiavų, tai aš vis tiek skaitau, jau man apie istoriją, tai kap Ignotui apie vilkus.

Užrašė **Henrikas GUDAVIČIUS**,
2009 m., rugsėjis

Ką senoliai porina

„Atkāsime tą kėlmą“

Pasakoja **Ona VIDEIKAITĖ**
– **KUDARAUSKIENĖ**,
g. 1924 m. Raitininkų kaime,
gyvena Makniūnų kaime

Man seniai po žemele reikia būti, ale ką gi padarysi, ir eilės niekas nenustatė, ale žinokit – neįdomu gyvent. Visi jauni, visi, o tu – senas, vienas, kaip durnas. Vaikai? Suaugi jau vaikai ir anūkai, va, ir proanūkiai jau paaugi. Anūkam saldinių? Nu tai kas, stovi va saldiniai, neįdomu dabar jau saldiniai. Ot laikai užėjo. Kai mes augom, prisimenu, amžiną atilsi dėdė Videika buvo labai geras muzikantas ir atnešė iš vestuvių man saldinių, tai kaip man buvo įdomu, dabar ką ten saldiniai, jau niekas neįdomu...

Mano tėveliai apsiženijo 1923 metais. Tėvelis Motiejus 1925 metais padarė mamai audimo stakles, o 1926 metais, kai man buvo pusantrų metų, išvažiavo į Braziliją, o mama jau vėl nėščia buvo, bernaitis, mano brolis, gimė jam išvažiavus. Nu tai mama pas dėdes buvo, pas jo brolius. Tėtė nebuvo koks pijokas, šluotakotis. Brazilijon pinigų užsidirbo, nuspirko ti kokį žemelį, bet jį ten kažkaip apgavo, ir liko jis be žemės, o dar drugiu susirgo, pusę metų ligoninėj išgulėjo, tai visa laimė, kad mamos pusbrolio žmona Čaplikienė slaugė, prižiūrėjo, tai pasveiko, bet kai iš ligoninės išėjo, tai jau nebuvo prie tokių darbų, ale pinigų dar uždirbo ir atsiuntė mamai penkiolika šimtų litų. O čia tais laikais ir buvo užėjus krizė, neėmė nieko iš ūkininkų. Regis 1933 metais, o ji tuos pinigus paskolino broliui, tai brolis ir sako, jei nori, tai imk

Ona Videikaitė dabar gyvena Makniūnuose ir jau nebeaudžia, bet vis dar turi savo „fabriką“. Verpia siūlus, mezga anūkams kojines. Makniūnų kamas, 2009 m. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

aštuonis hektarus žemės, ba aš pinigų nebeturiu..Nu ką, ir paėmė tuos aštuonis hektarus Gelovinėj. Nu ir ką, brolis ir jų paėmė, sako, ir tu čia būk. O jau iš tėvo pusę metų negauna laiško, jau ji ir pergyvena. O buvo adventas, kopūstus dėjom, o mes ten gyvenom netoli plento, a ten pareina Baltuškonio Rokaus iš Merkinės keleivinė mašina. Nu ji ir sako, – kas čia man yr, kad man labai širdį sopa, bėgtau in plentą. Tai brolis ir sako, gal jau pradėsi durnavot. Ant ryt buvo trečiadienis, turgaus diena, tai ji ir sako, – žinai, Stasy, važiuojam in Merkinę, gal kokis laiškas jau bus parėjęs. Nuvažiuoja, kad patinka jį, nu ir parvažiavo abudu... Pradėjo statytis namelius, nu kokie ti namai, ale vis tiek namai.

(Tęsinys kitame numeryje)

Užrašė **Algimantas ČERNIAUSKAS**

Mūsų kronika

Valgytojų susitikimas Marcinkonyse

Pasikalbėti apie tai, kaip gyventi santarvėje su gamta ir pačiu savimi, kaip išsaugoti tai, kas svarbu ir vertinga Dzūkijos kraštui, spalio 24 d. Marcinkonyse į neformalų susitikimą be kaklaraiščių ir kostiumų rinkosi labai įvairūs žmonės – gamtosauugininkai ir nevyriausybinių organizacijų atstovai, valdžios žmonės, miestiečiai, sugrįžę gyventi į kaimą, ir vietos ūkininkai iš Marcinkonių, Darželių, Merkinės. Renginio iniciatoriais buvo valgytojų ir gamintojų asociacija „Viva Sol“ iš Dargužių kaimo, Dzūkijos nacionalinis parkas ir Baltijos aplinkos forumas, o susirinkti paskatino vis didesni pagreitį įgaunantis Dzūkijos kaimų tuštėjimo metas ir su tuo susijusios problemos. Gausių užsakomųjų straipsnių ir laidų apie Europos Sąjungos paramą kaimo plėtrai fone sparčiai mažėja vietos gyventojų, uždarnos mokyklos, nenaudojamos pievos ir ganyklos užauga krūmais ir mišku. Kartu su senaisiais šio krašto gyventojais nebūtin traukiasi ir tradicinis gyvenimo būdas, ta dzūkiško kaimo dvasia, taip žavinti šio krašto naujakurius ir turistus.

Savo patirtimim kaip išgyventi smulkiems ūkininkams dalinosi sūrių gamintojai iš Dargužių kaimo Valdas Kavaliauskas, Rasa Ilinauskaitė ir Audrius Jokūbauskas, kuriems toks ūkininkavimas yra ne tiek verslas, kiek gyvenimo būdas. Pasirodo, kad nereikia didelių finansinių investicijų ar bankų paskolų, galima visai neblogai suktis, jeigu tai, ką

Valgytojų susitikimas prie apskrito stalo.
Mindaugo LAPELĖS nuotrauka

užaugini ir pagamini, sugebi pats parduoti. Tiesioginis ryšys tarp gamintojo ir pirkėjo – tai ir geriausia kokybės garantija.

Toks gamtai palankus smulkus ūkininkavimas skatintinas ir Dzūkijos nacionaliniame parke ar kitose saugomose teritorijose – tai ne tik galimybė įpūsti gyvybę seniesiems kaimams, bet ir būdas palaikyti tradicinius kraštovaizdžius, išlaikyti atvirų vietų buveines. Susitikimas baigėsi prie katilo su garuojančiu ožkienos troškiniu, be rezoliucijų ar įpareigojančių nutarimų, nes pagrindinis tikslas ir buvo pabūti kartu, pasidalinti mintimis bei idėjomis, iš kurių gali kilti naujos ir gražios iniciatyvos. Kaip taikliai pastebėjo Baltijos aplinkos forumo direktorius Žymantas Morkvėnas, visus susirinkusius vienija tai, kad visi mes esame valgytojai ir norime gyventi sveikai, valgyti skanų maistą, užaugintą ir pagamintą be žalos gamtai ir žmogui.

Mindaugas LAPELĖ

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta.
Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai.
Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią
Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada,
kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis.
Brangusis lankytojai, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Parką visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:

Marcinkonyse:

Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65301, Varėnos r.,
tel. 8 310 44466, faks. 8 310 44471; Elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje:

Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel./faksas 8 310 57245
Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt

„Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.dzukijosparkas.lt

ŠALČINIS

Adresas: Miškininkų g. 62,
Marcinkonys, LT - 65301, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkolegija: E. DROBELIS, H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT-62133 Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt
Laikraštis atspausdintas ant popieriaus,
pagaminto iš antrinių žaliavų.